

Eesti keele allkeeled. Õpik gümnaasiumile.

Autorid: Tiit Hennoste, Karl Pajusalu.

**Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus 2013,
143 lk**

Mis on allkeeled ja milleks neid vaja on?

Selles raamatus antakse esimest korda ülevaade eesti keele kesksete allkeelte kesksetest erijoontest.

Mis on allkeeled?

Iga keel jaguneb paljudeks erinevateks variantideks ehk allkeelteks, mis erinevad üksteisest mingil määral nii sõnavara kui ka grammatika poolest. Allkeeli saab ühendada suuremateks kooslusteks. Ühelt poolt eristub igas ühiskonnas kõige olulisem allkeel, norminguline kirjakeel ja seda kasutavad tekstid: dokumendid, ajaleheudised, teadustekstid jm. Teisele poole jäävad allkeeled, milles norminguid ei ole.

Teistpidi saame jagada keele registriteks ehk allkeelteks, mis seostuvad püsivalt erinevate keelekasutusolukordidega. Selle jaotuse alusel saame välja tuua näiteks suulise ja kirjaliku keele, argikeele ja avaliku elu keele, paberil ja netis liikuvate tekstide keele, dialoogide ja monoloogide keele jne.

Kolmandat pidi jagunevad allkeeled vastavalt nende kasutajate sotsiaalsetele omadustele. Keelt mõjutavad inimese päritolu- ja elukoht, haridus, sotsiaalne seisund, sugu jm. Selle jaotuse põhjal on eesti keeles olulisim liigendus kohamurrete ja ühis(all)keelte vahel.

Kui võtame kolm liigendust kokku, saame eesti keelekasutusest leida mitu olulist allkeelte rühma: avalike tarbetekstide kirjakeel, suuline keel (sh suuline argikeel), erinevad kohamurded, netis kasutatav kirjalik keelekuju. Lisaks on ilukirjanduse keel, mis sünteesib kõikvõimalikke allkeeli omavahel kokku.

Miks on allkeeled olulised?

Allkeeled on iga keele suurim rikkus. Keel, milles on ainult üks allkeel, näiteks suuline argikeel, on vaesem kui mitme allkeelega keel. Allkeeled on iga keele suurim enesekaitse. Keel, milles kõik allkeeled püütakse suruda kirjakeele normingutesse, on vaesem kui keel, milles on erinevad variandid. Mida vähem on allkeeli, seda haavatavam on keel, seda kergemini võib keele hävitada. Oluline on seda teada. See annab vähemalt lootuse, et inimene suudab selle kaudu mõista ja mitte hukka mõista neid allkeeli, mis erinevad normingulisest kirjakeelest.

Milleks peaks inimene midagi allkeeltest teadma?

Eri allkeeltele on erinevad kasutusvõimalused. Me ei saa kuigi hästi kasutada suulist keelt kirjas ja vastupidi. Netis loomulikuna mõjuv keel ei ole sama loomulik paberil. Murded aitavad säilitada inimestel lokaalset identiteeti. Ilukirjanduse keel sünteesib erinevaid allkeeli keerukaks sümfooniaks, milles igal allkeelel on oma partii mängida. Olulisim on see, et inimene peab oskama valida erinevates situatsioonides eri allkeelte vahel ja oskama neid kõiki kasutada. Selle raamatu ülesanne on aidata allkeelte erinevusi ja nende põhjusi teadvustada ja selle läbi oma emakeele rikkusi üles leida.

Tiit Hennoste

OK